

POZYTYWNE I NEGATYWNE STRONY E-ADMINISTRACJI

Barbara SIENIEWSKA

Streszczenie: Konieczność dostosowywania polskiej gospodarki do standardów europejskich nakazuje nam dążyć do z informatyzowania polskich urzędów i instytucji. Za przykładem innych krajów musimy usprawnić wymianę dokumentów pomiędzy instytucjami, urzędami i petentami. Każdy obywatel powinien mieć możliwość załatwienia sprawy urzędowej bez konieczności wychodzenia z domu. Artykuł przedstawia pozytywne i negatywne strony tych przemian.

Słowa kluczowe: e-administracja, e-urząd, e-faktury, e-PIT, podpis elektroniczny, Internet, technologie informatyczne, informatyzacja, e-PUAP.

1. Wprowadzenie

Przemiany związane z wprowadzeniem nowych technologii informatycznych w sferę działań administracyjnych oferują nam szeroki wachlarz udogodnień i możliwości. Teraz nie wychodząc z domu możemy załatwić wiele spraw, które wcześniej wymagały niejednokrotnie stania w długich kolejkach. Bez konieczności wychodzenia z domu możemy [8]:

- złożyć PIT w urzędzie skarbowym,
- ubezpieczyć lub zarejestrować samochód,
- wysłać deklarację do ZUS-u,
- zrobić przelewy bankowe,
- wystawić i przesłać fakturę,
- uczestniczyć w elektronicznych aukcjach i przetargach,
- zarejestrować bazę danych w GIODO,
- zgłosić zmiany w KRS-ie,
- podpisać dokumentację medyczną,
- oraz załatwić wiele innych formalności.

Wszystkie te formalności załatwimy wykorzystując Internet oraz posługując się podpisem elektronicznym.

2. E-podpis

Podpis elektroniczny jest odpowiednikiem odręcznego podpisu i jest on zrównany pod względem prawnym z własnoręcznym podpisem. Jest jak dowód osobisty, ponieważ identyfikuje konkretną osobę i jest do niej trwale przypisany. Nie może być pożyczany ani sprzedawany. W praktyce oznacza to, że np. elektroniczna umowa kupna – sprzedaży podpisana e-podpisem jest tak samo wiążąca jak umowa podpisana tradycyjnie. Istotną cechą podpisu elektronicznego jest zabezpieczenie przed jego podrobieniem. Dodatkowo

podpis elektroniczny chroni dokumenty przed nieuprawnionymi zmianami i antydatowaniem.

Aby złożyć podpis elektroniczny potrzebna jest specjalna karta z mikroprocesorem zawierającym tzw. kwalifikowany certyfikat, czytnik oraz odpowiednie oprogramowanie. Podpis elektroniczny weryfikowany jest za pomocą kwalifikowanego certyfikatu wystawianego przez tzw. centra certyfikacji.

O e-podpis może aplikować każdy, zarówno przedsiębiorca jak i osoba prywatna. W przypadku dużych przedsiębiorców w znacznym stopniu usprawnia to pracę i obniża koszty funkcjonowania firmy. Największym zainteresowaniem e-podpis cieszy się wśród finansistów, księgowych, pracowników działu kadr i płac. W przypadku osób prywatnych pozytywnym argumentem przemawiającym za posiadaniem e-podpisu jest zaoszczędzony czas, który musiałyby spędzić w kolejce do urzędu skarbowego, ZUS-u czy innej instytucji.

Niewątpliwie potencjalny zakres zastosowań e-podpisu jest imponujący, nie mniej jednak jest to rozwiązanie, które posiada również negatywne cechy, a są nimi wysoka cena, bo aż 300 zł netto za zestaw standardowy, w skład którego wchodzi certyfikat kwalifikowany, karta kryptograficzna, czytnik kart kryptograficznych oraz oprogramowanie. Ponadto do ceny za tzw. zestaw startowy musimy jeszcze doliczyć kwotę za ewentualne odnowienie certyfikatu, a to wydatek ok. 95 zł na rok lub 130 zł na dwa lata [7]. Oprócz wysokiej ceny e-podpisu kolejną negatywną cechą jest wciąż zbyt wąski zakres jego **praktycznego** wykorzystania. O ile przedsiębiorcom opłaca się zakup e-podpisu to dla osoby prywatnej, która wykorzystałaby go raz w roku do wysłania deklaracji podatkowej, to duży, nieopłacalny wydatek.

3. E-faktury

Konsekwencją rosnącej popularności Internetu jest dążenie do zastąpienia faktur papierowych elektronicznymi. Od sierpnia 2005 roku istnieje możliwość wystawiania e-faktur. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 14 lipca 2005 roku w sprawie wystawiania oraz przysyłania faktur w formie elektronicznej, e-faktury wywołują takie same skutki prawne jak faktury papierowe. Dla przedsiębiorców obracających tysiącami faktur jest to sposób na znaczne oszczędności finansowe i czasowe. Faktury elektroniczne mogą być, np. automatycznie księgowane w systemach finansowych odbiorców. Nie ma konieczności ich ręcznego wprowadzania. Poza tym, koszt wysyłania faktur znacznie się zmniejsza, ponieważ oszczędzamy na opłatach pocztowych, kopertach, itd.

Mimo tych niewątpliwych zalet ta forma rozliczania nie jest zbyt popularna, co może wynikać z faktu, że aby przedsiębiorstwo mogło wystawiać i przysyłać faktury drogą elektroniczną potrzebuje zgody kontrahenta. Ponadto konieczne jest wprowadzenie odpowiednich procedur śledzenia, czy odbiorca wciąż akceptuje e-faktury, ponieważ kontrahent w każdej chwili może zmienić zdanie co do chęci odbioru dokumentów drogą elektroniczną [4].

Wdrożeniem e-faktur interesuje się wiele małych i średnich firm, nie mniej jednak na wprowadzenie tego rozwiązania decydują się głównie duże przedsiębiorstwa. Według ekspertów Business Centre Club e-faktury w małych i średnich przedsiębiorstwach staną się popularne po 31 lipca 2009 roku, kiedy firmy zmuszone do posiadania kwalifikowanego podpisu elektronicznego w rozliczeniach z ZUS będą szukały innego zastosowania podpisu elektronicznego [10].

4. E-deklaracje

Kolejną e-możliwością jest złożenie deklaracji podatkowej przez Internet. Od pierwszego kwietnia 2008 roku wszyscy podatnicy mogą złożyć PIT drogą elektroniczną. Wcześniej przywilej rozliczania się przez Internet miały jedynie firmy. Na dzień dzisiejszy przedsiębiorcy mogą online złożyć 32 rodzaje deklaracji, m.in. VAT-7, VAT-UE, CIT8, a od przyszłego roku liczba ta zostanie potrojona. Aby skorzystać z tych wszystkich e-możliwości wymagany jest dostęp do Internetu i elektroniczny podpis kwalifikowany, poświadczający tożsamość podpisującego [3].

Niestety składanie e-deklaracji spotyka się z dużą niechęcią wśród podatników. Skąd ta niechęć? Być może winowajczynią w tej sytuacji jest biurokracja. Zgodnie z założeniami, składanie e-deklaracji ma ułatwić życie podatnikom. Niestety zanim tak się stanie należy pokonać kilka przeszkód. Przed wystaniem deklaracji do urzędu skarbowego należy uprzednio, osobiście we właściwym dla miejsca zamieszkania urzędzie, złożyć stosowne zaświadczenie o chęci rozliczania się z fiskusem drogą internetową. Następnie należy poczekać na odpowiedź urzędu, który zgodnie z prawem ma 30 dni na weryfikację i wydanie odpowiedniego dokumentu. Po uzyskaniu pozytywnej odpowiedzi oraz potrzebnego zaświadczenia, można wypełnić, a następnie wysłać e-deklarację.

Z analizy danych statystycznych wynika, że w 2007 r. na 22 miliony podatników tylko 1867 osób złożyło w urzędach skarbowych odpowiednie zaświadczenie, w których podatnicy informują o fakcie iż zamierzają przesłać roczne zeznanie podatkowe drogą elektroniczną. Ponadto zaledwie 624 firmy w bieżącym roku złożyły e-deklaracje.

5. Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej (e-PUAP)

Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej jest ogólnopolską platformą teleinformatyczną powstającą w ramach projektu Planu Informatyzacji Państwa na lata 2007-2010, za pomocą której jednostki administracji publicznej mogą świadczyć swoje usługi obywatelom drogą elektroniczną.

Zgodnie z art.58 ust.2 ustawy o podpisie elektronicznym organy władzy publicznej mają obowiązek od pierwszego maja 2008 roku przyjmować dokumenty w postaci elektronicznej. Aby spełnić te wymagania urzędy muszą posiadać odpowiednie systemy informatyczne.

Niestety informatyzacja administracji publicznej odbywa się chaotycznie, ponieważ w wielu instytucjach administracji publicznej buduje się systemy informatyczne, które nie są zintegrowane z systemami innych urzędów. System e-PUAP jest swoistym rozwiązaniem dla stanu rozproszenia rozwiązań informatycznych w różnych zakresach administracji publicznej. Platforma ta „ma w zamierzeniu umożliwić odmiejscowiony i niezależny od resortu dostęp do usług administracji publicznej”[2].

Cele jakie postawiono przed e-PUAP są wyjątkowo ambitne. Pierwszym priorytetem jest „przekształcenie Polski w państwo nowoczesne, przyjazne dla obywateli i podmiotów gospodarczych” poprzez zbudowanie sprzyjającego otoczenia legislacyjnego, instytucjonalnego i technologicznego dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz w celu informatyzacji administracji publicznej. Drugim priorytetem jest” "racjonalizacja wydatków administracji publicznej związanych z jej informatyzacją i z rozwojem społeczeństwa informacyjnego"[2].

Wdrożenie i sukcesywne poszerzanie funkcjonalności systemu e-PUAP ma na celu [2]:

- zapewnienie szybkiego załatwienia formalności oraz podejmowanie nowych zadań

- wcześniej nieprzewidzianych,
- udoskonalenie procesów decyzyjnych,
- oszczędności kadrowe albo oszczędności finansowe głównie podmiotów administracji samorządowej.

Niestety sukces rozwoju e-PUAP zależy w pewnym stopniu od usunięcia bariery prawnej. Ponieważ „o ile w obowiązującym systemie prawa przewidziano sposoby odpowiedniego wykorzystania funduszy europejskich na cele związane z informatyzacją, o tyle w przypadku budowy i wdrożenia systemu ePUAP, który jest projektem ponadsektorowym, zdecydowanie wkraczającym zarówno w obszar proceduralny, jak i ustrojowy administracji publicznej, nie stworzono odpowiednich podstaw prawnych sankcjonujących funkcjonowanie systemu ePUAP w strukturze administracji” [2].

6. Statystyki

Idea e-administracji jest przedsięwzięciem godnym poparcia, jednak na drodze jej upowszechnienia stoi wiele barier. Są to wysokie koszty e-podpisu, brak odpowiedniego przygotowania urzędów do udostępniania e-usług, duża biurokracja oraz wciąż wysokie koszty związane z posiadaniem Internetu [5].

6.1. E-administracja w Polsce

Z badań statystycznych wynika, że [6]:

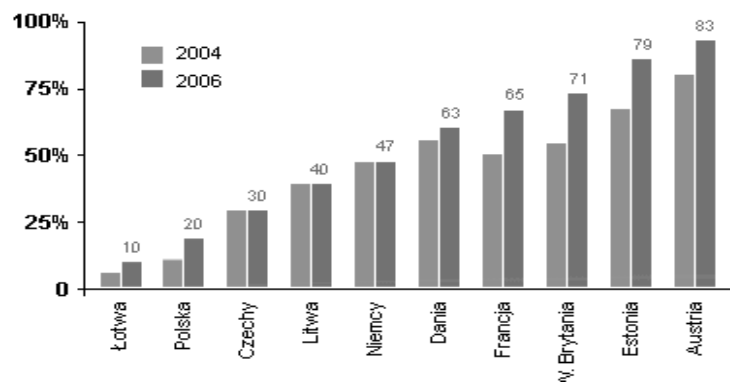
- 76,5% Polaków korzysta z usług e-Government głównie w celu poszukiwania formularzy pism urzędowych do wydrukowania,
- 73,9% obywateli szuka informacji dotyczących adresów, telefonów, godzin urzędowania jednostek administracji publicznej,
- 69,8% rodaków zbiera informacje na temat procedur załatwiania spraw, struktur urzędów oraz terminów,
- 52,6% poszukuje porad prawnych,
- 34,3% Polaków poszukuje formularzy elektronicznych do pobrania.

Analizując powyższe dane, e-administracja w Polsce ma jeszcze długą drogę przed sobą.

6.2. E-administracja na świecie

Z analizy danych GUS-u wynika, że Polska nie najlepiej wypada w rankingach krajów, które oferują dostępność e-administracji (rys. 1).

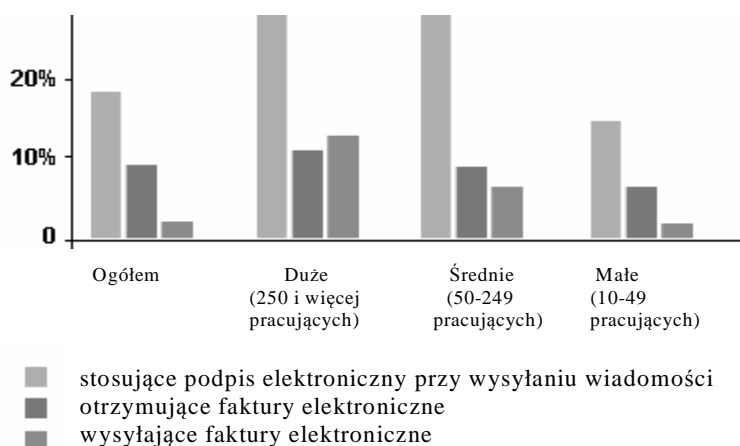
Za taki stan rzeczy w dużej mierze odpowiada duża biurokracja oraz wprowadzenie obowiązkowego podpisu elektronicznego.



Rys. 1. Wybrane kraje oferujące e-administrację (w %) [3]

6.3. E-podpis w praktyce

Pomimo, że podpis elektroniczny możemy wykorzystać do załatwienia wielu spraw urzędowych, w kontaktach biznesowych itp. jego zastosowanie w praktyce jest bardzo małe. W przypadku dużych przedsiębiorstw stosuje go 32%, natomiast małe firmy stosują go w zaledwie w 10% (rys.2).



Rys. 2. Przedsiębiorstwa stosujące e-faktury i podpis elektroniczny w 2007 roku (w %) [3]

Obserwując stan e-administracji w Polsce można ośmielić się na postawienie hipotezy, że główną barierą rozwoju e-administracji w kraju jest podpis elektroniczny. Precyzując, jego cena i wciąż (ze względu na zły stan infrastruktury teleinformatycznej urzędów) wąski zakres jego zastosowania.

6.4. Platforma e-PUAP

Korzystanie z platformy e-PUAP również nie jest zadawalające. Z badań przeprowadzonych w sierpniu 2008 roku wynika, że na platformie tej założono do tej pory 14458 kont. Ich posiadaczami są przede wszystkim jednostki badawczo-rozwojowe

i budżetowe, przedsiębiorstwa komunalne, państwowe, prywatne, spółki akcyjne i jawne. Oprócz tego uruchomiono oraz skonfigurowano 2454 skrzynek podawczych, na których znajdowało się 4626 dokumentów od osób fizycznych. Czy to dużo? Raczej nie ma się czym chwalić. Biorąc pod uwagę możliwości platformy e-PUAP, jest to zaledwie namiastka tego czym powinna się szczycić na ten czas [7].

6.5. Wzrost popularności e-faktur

Zmiana mentalności Polaków w kwestii rozliczeń drogą online wpływa na wzrost popularności e-faktur. Polacy chcą otrzymywać faktury drogą elektroniczną.

Z badań przeprowadzonych we wrześniu 2008 roku przez IN OBOP oraz Krajową Izbę Rozliczeniową S.A. na reprezentatywnej liczbie Polaków powyżej 18 roku życia wynika, że ponad połowa Polaków uważa, że najważniejszą zaletą realizowania rachunków przez Internet jest oszczędność czasu oraz krótki czas realizacji płatności. Ponad 40% ankietowanych zwróciło uwagę na komfort jaki daje regulowanie płatności drogą online bez konieczności wychodzenia z domu. Dla 25% respondentów istotnym argumentem były niskie koszty opłat za przelewy. Natomiast dla 20% najbardziej liczyła się niezawodność tej usługi, czyli fakt, że przelew trafi w odpowiednim terminie do odbiorcy [9].

7. Podsumowanie

Usługi e-administracji zaczynają odgrywać coraz istotniejszą rolę, zarówno dla państwa, jak i społeczeństwa. Informatyzacja administracji publicznej jest konieczna nie tylko ze względu na członkostwo w Unii Europejskiej i zobowiązania z tego wynikające ale także ze względu na budowanie społeczeństwa informacyjnego.

Celem artykułu było przedstawienie pozytywnych i negatywnych stron e-administracji, która z jednej strony stwarza wiele możliwości, a z drugiej ogranicza ich wykorzystanie.

Obecny wynik zaawansowania e-administracji nie jest zadowalający. W przewidywaniu tego niekorzystnego stanu rzeczy mają pomóc wytyczne zawarte w Planie Informatyzacji Państwa na lata 2007-2010, które w dwóch priorytetach określają racjonalizację wydatków publicznych w dziedzinie informatyzacji oraz stworzenie nowoczesnego i przyjaznego obywatelom państwa [11]. Miejmy nadzieję, że e-administracja nabierze rozmachu i pokona wszystkie bariery, które stoją na jej drodze do osiągnięcia zamierzonego celu.

Literatura

1. Baranowska-Skimina A., E-faktura zyskuje zwolenników. <http://www.podatki.egospodarka.pl>
2. Filipowicz T.: Czy e-PUAP zmieni administrację?
3. <http://www.e-administracja.org.pl/dwumiesiecznik/artukul.php?art=155>
4. Frankowska A, E-podpis na drodze PIT-a składanego przez Internet, <http://www.money.pl/inne/szukaj/?query=e-podpis>
5. Gacki G., E-faktury (jeszcze) mało popularne. <http://www.podatki.egospodarka.pl>
6. Internet dla ubogich, e-Urząd, Wspólnota-Pismo Samorządu Terytorialnego, nr 2(3), 30 czerwca 2008
7. Michalski W., Ocena zapotrzebowania społecznego na elektroniczne usługi świadczone przez urzędy. <http://www.money.pl>

8. Partnerzy e-PUAP, <http://www.e-puap.mswia.gov.pl>
9. Podpis elektroniczny-narzędzie nowoczesnego przedsiębiorcy, <http://biznes.onet.pl/1512854,artsp.html>
10. Polacy chcą otrzymywać e-faktury? <http://www.kir.com.pl/main.php?p==3990&s=43668>
11. Pogroszewska M.: Coraz więcej rozliczeń przez Internet,
12. <http://www.rp.pl/artykul/154488.html>
13. Szewc A.: Wybrane zagadnienia informatyzacji podmiotów publicznych, Uniwersytet Śląski, Katowice 2007
14. Wawarczyk A.: E-gospodarka. Poradnik przedsiębiorcy, Instytut Technologii Eksploatacji, Warszawa 2003

Akty prawne

1. Rozporządzenie Ministra Finansów dnia 14 lipca 2005 r. w sprawie wystawiania oraz przesyłania faktur w formie elektronicznej, a także przechowywania oraz udostępniania organowi podatkowemu lub organowi kontroli skarbowej tych faktur, Dz. U. Nr 133, poz. 1119.
2. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 marca 2007r. w sprawie Planu Informatyzacji Państwa na lata 2007-2010, Dziennik Ustaw z 2007 r. Nr 61 poz. 415.
3. Ustawa z dnia 18 września 2001r. o podpisie elektronicznym, Dziennik Ustaw z 2001 r. Nr 130 poz. 1450.

Mgr Barbara SIENIEWSKA
Instytut Informatyki
Uniwersytet Śląski
41-200 Sosnowiec, ul. Będzińska 39
tel. (032) 368 98 60
e-mail: bsieniewska@gmail.com